

Forslag til

Forvaltningsplan for dåvildt i Jammerbugt og Thisted Kommuner

Forvaltningsplan for dåvildt i Jammerbugt og Thisted Kommuner

Dette forslag til forvaltningsplan er udarbejdet af Frede Jensen og Poul Stensbek Pedersen. Forslaget har været i høring ved de personer, som har udsat dåvildt, samt i "Jagtforeningernes Kommunale Fællesråd" i Jammerbugt og Thisted Kommuner. Efter høringsfasen er det reviderede forslag sendt til hjortevildtgruppen Nordjylland og Skov- og Naturstyrelsen

Hvorfor forslag til forvaltningsplan

I skrivelse af 6. april 2008 meddelte Skov- og Naturstyrelsen THY tilladelse til at der kunne finde en udsætning af dåvildt sted i Jammerbugt og Thisted kommuner.

En af betingelserne for udsætningen var:

"At Poul S. Pedersen og de personer der står bag denne ansøgning i tæt samarbejde med lodsejere, lokale jægere og lokale jagtforeninger i området, løbende vurderer bestanden, og udarbejder et forslag til den fremtidige forvaltning af bestanden, herunder tager stilling til afhjælpning af eventuelle markskader forvoldt af dåvildt....."

I en efterfølgende tilladelse til udsætning dateret 16. november 2009 fremgik det at:
"At Poul S. Pedersen, Frede Jensen og de personer der ....udarbejder et forslag....og at planen fremsendes til hjortevildtgruppen Nordjylland og Skov- og Naturstyrelsen Thy inden 31. december 2010". Betingelserne i denne tilladelse er med enkelte undtagelser lig med den første tilladelse.

De anførte betingelser i de to tilladelser er baggrunden for dette forslag.

Betingelser for udsætning af dåvildtet

De samlede betingelser i den første tilladelse var:

- *"At udsætningen foretages af Poul S. Pedersen og de personer der står bag denne ansøgning,*
- *At mindst ét udsætningsområde i såvel Thisted Kommune som i Jammerbugt Kommune er beliggende i østlige dele af kommunerne.*
- *At udsætningen er afsluttet senest 1. maj 2009.*
- *At dyrene udsættes fra midlertidige indhegninger, hvorfra de vil blive udsluset til "naturen". Det forudsættes at eventuelle tilladelser til opsætning af midlertidige hegn foreligger.*
- *At udsætningsdyrene før udslusning skal befinde sig i minimum 3 måneder i de midlertidige indhegninger.*
- *At der inden 1. juli 2008 tilgår Skov- og Naturstyrelsen THY en nøjagtig oversigt over de enkelte udsætningspladser, med antal dyr i de enkelte hegn, navn på lodsejer og det pågældende matrikel nr. hvorpå hegnet er opsat.*
- *At Poul S. Pedersen og de personer der står bag denne ansøgning i tæt samarbejde med lodsejere, lokale jægere og lokale jagtforeninger i området, løbende vurderer bestanden, og udarbejder et forslag til den fremtidige forvaltning af bestanden, herunder tager stilling til afhjælpning af eventuelle markskader*

forvoldt af dåvildt, og at planen fremsendes til hjortevildtgruppen Nordjylland og Skov- og Naturstyrelsen inden 31. december 2008.

- *At udsætningsdyrenes veterinære tilstand skal være i overensstemmelse med eventuelle krav fra Fødevarestyrelsen.”*

Tilladelsen blev af Skov- og Naturstyrelsen THY v/Anton Linnet udvidet til, at dyrene måtte vente med at blive sat i hegn indtil den 1. april 2009. Det gjorde at der også blev udsat dådyr i juli 2009.

I skrivelse af 16. november 2009 gav Skov- og Naturstyrelsen THY tilladelse til at der kunne finde en udsætning af dåvildt sted i Jammerbugt og Thisted kommuner, som skulle være udsat inden den 1. maj 2010. Grundet den hårde vinter blev tilladelsen forlænget til den 1. juni 2010.

I 2008-2010 er der udsat dåvildt 13 steder i Jammerbugt og Thisted kommuner – se vedhæftede bilag 1. – som kan henføres til de omtalte udsætningstilladelser.

Dåvildtbestanden i Jammerbugt og Thisted kommuner før udsætning af dåvildt

Før udsætningerne har der gennem årene været konstateret lokale bestande af dåvildt i kommunerne.

I den vestlige del af den gamle Fjerritslev Kommune har der været spredte forekomster af dåvildt gennem årene, hvorimod antallet af dåvildt i den gamle Brovst Kommune har været mere begrænset. Der er rapporteret om en mindre bestand af dåvildt i den gamle Pandrup Kommune.

I Frøstrup området og Hjardemål har der gennem nogle år været en del dåvildt – en lodsejer har blandt andet oplyst, at der i området ved hans ejendom var op til 150 dådyr. I området er der i 2008/2009 sket udslip af dåvildt fra en hjortefarm. Udslippet har været omtalt til at være mellem 50-100 dyr.

I den vestlige del af Thisted Kommune har forekomsten af dåvildt indtil de godkendte udsætninger været begrænset til enkelte dyr fra hjortefarme. I forbindelse med de godkendte udsætninger er det dog konstateret, at der også er sket udsætning af dåvildt uden at der er givet tilladelse til dette.

Afhjælpning af skader forvoldt af dåvildt

Dåvildtet, som er udsat, kommer hovedsageligt fra hjortefarme og andre indhegninger, hvor de har haft kontakt til mennesker i større og mindre omfang.

Efter at de er købt til udsætning – og overflyttet til udsætningshegn - har der også været menneskelig kontakt ved fodring og i forbindelse med at lokalbefolkningen gerne vil se dyrene.

Dådyrene er derfor i mere eller mindre omfang præget af kontakten med mennesker, og er derfor – især i den første tid - ikke nær så sky overfor menneskelig kontakt, som vilde dådyr.

Den manglende skyhed vil i den første periode efter udsætningen medføre at

- Der er risiko for at de udsatte dyr, vil komme tæt på beboelserne, og kunne anrette skader på køkkenhaver og prydhaver.

- Landmænd vil også kunne opleve at dyrene vil komme tæt på driftsbygningerne – og vil æde af ensilagestakke og husdyrenes foder i øvrigt.

Problemet med at dyrene kommer tæt på beboelse og driftsbygninger vil blive væsentligt formindsket i takt med at dyrene bliver mere og mere sky overfor mennesker.

De kalve, der bliver født i naturen, vil være meget mere sky over for mennesker og vil opføre sig som de vilde bestande i det øvrige Danmark.

Landbruget vil måske kunne opleve problemer fremover i meget hårde vintre – som vinteren 2009/2010 – hvor dyrene havde store problemer med at finde føde og kæmpede for overlevelse.

Der har været dåvildt i Danmark i 1.000 år. Bestanden har været koncentreret i den østlige del af Danmark – Fyn-Sjælland og øerne.

Erfaringerne herfra er, at der er begrænsede problemer med markskader af dåvildt.

Vedhæftede bilag 2. udarbejdet af tidligere klitplantør Robert Vestergaard giver en uddybende gennemgang af erfaringerne med dåvildt og markskader.

Der vil dog altid lokalt være risiko for markskader af en gruppe dåvildt, hvor der er afgrøder som især tiltaler dyrene.

Man skal dog være opmærksom på at mange har svært ved at skelne mellem dåvildt og kronvildt. Det er erfaringen at der er væsentligt større markskadeproblemer med kronvildt end med dåvildt.

Der er forskellige muligheder for at afhjælpe markskader i det omfang at den gruppe dådyr udøver væsentlig skade på disse.

- Skov- og Naturstyrelsen THY har gaskanoner som man udlåner til landmænd med problemer.
Man har også anskaffet en sensor som registrerer når der f.eks. kommer hjortevildt ind på en mark. I forbindelse med sensoren er der en højtaler som kan udsende forskellige lyder, som vil skræmme hjortevildtet bort fra marken. Denne lydsensor er meget effektivt, hvilket også er vist ved et forsøg tæt på Hanstholm Reservatet, hvor en græsmark tidligere var helt gnavet ned af kronvildt. Efter sensoren blev sat op er skaderne kommet ned på et minimum. Det bemærkes at den indkøbte sensor er anskaffet primært til forsøg, og at lodsejere med problemer selv må anskaffe en sådan.
- En mulighed er også at indhegne marken med elektrisk hegn i 2 meters højde. I stedet for hegnstråd skal man benytte det samme elførende bånd, som bruges ved indhegning af heste. Forsøg på Kalø har vist at dette er effektivt til at holde kronvildt ude af fodermarker.
- Indhegning med dyrehegn kunne være en god mulighed for at holde hjortevildtet ude.
- Det har også vist sig at ophængning af menneskehår i poser med luftgennemstrømning kan få hjortevildt til at holde sig fra arealet i op til 14 dage. Herefter skal menneskehårene udskiftes.

- En anden effektiv metode for at skræmme dåvildtet væk kunne være at de stresses på de tidspunkter hvor de græsser på den ramte mark.
Det vil have stor virkning hvis de i de mørke timer gentagne gange bliver jaget væk fra marken af mennesker med eller uden hunde.
Konstateres det at de udsatte dådyr laver skade på en mark, vil der være stor velvilje fra kredsen, som har udsat dyrene, til at hjælpe med at stresser dyrene, og dermed jage disse væk.
- Hvis det ikke er lykkedes at skræmme dåvildtet væk ved brug af de beskrevne metoder, og skaderne er voldsomme, vil der kunne gives tilladelse til bortskydning af enkelte individer for at mindske skaderne. Effekten af denne bortskydning vil dog være minimal, udover at de skudte dådyr ikke længere vil kunne gøre skade.
Reguleringen bør dog ske af udpegede reguleringsjægere, således at grundejeren ikke vil have økonomisk interesse i at få reguleringstilladelse på sin ejendom.

Forslag til jagtlig udnyttelse af dåvildt i Jammerbugt og Thisted kommuner

Dåvildtet er lokalfredet i Jammerbugt og Thisted kommuner. Lokalfredningen fortsætter de næste 3 år med udløb 30. marts 2014, hvor jagttiderne for de næste 3 år skal fastsættes. Spørgsmålet er så, om der på dette tidspunkt vil være baggrund for en jagtlig udnyttelse af dåvildtet.

Efter den foretagne udsætning er en forsigtigt vurdering, at der i det omtalte område medio 2010 efter kalvefødslen er en bestand på 400 dyr. I efteråret 2014 vil denne bestand være væsentligt forøget. Dette afhænger dog meget af hvor fertile dyrene er i naturen, kalvedødelighed, samt andre dødsårsager.

År	voksne				I alt
	dåer	smaldåer	kalve	hjorte	
2010	150	50	115	85	400
2011	180	52	144	114	490
2012	209	65	167	149	589
2013	246	75	197	186	704
2014	289	89	231	227	836
2015	340	104	272	274	990

Skemaet viser hvordan en bestand kan udvikle sig, hvor forudsætningerne er at

Årlig dødelighed i pct. for hundyr	10 %
Årlig dødelighed i pct. for handyr	20 %
Andel af voksne dåer som får kalv	80 %

Det er meget svært at bedømme hvilke forudsætninger, som er realistiske.

Observationer af dåvildtet efter vinteren 2009/10 viser således, at der i 2010 nogle steder er født få kalve i forhold til de normale i hegn. Grundet til dette kan være den hårde vinter, problemerne med at finde føde, samt at nogle af dyrene lige er udsat i naturen.

Det er meget sandsynligt at dåerne kan udstøde fostret i løbet af vinteren, hvis de har været så svækket af sult og udmattelse at de ikke har haft ressourcer til at udvikle kalven.

Bestanden skal dog også bedømmes i forhold til det store areal på mange tusinde hektar, som den er spredt over.

Ved vurderingen af start af jagt på dyrene skal man også tage stilling til om de har spredt sig geografisk i det omfang, som man ønsker. Hvis ikke dette er tilfældet vil jagten måske skulle udskydes i endnu en periode.

Det er svært at vurdere størrelsen af bestanden. Der afholdes hvert år i den sidste weekend i marts måned en optælling af dåvildt og kronvildt. Resultatet af optællingen vil være en af indikatorerne til at fastsætte bestandens størrelse.

Det skal understreges at denne optælling er behæftet med megen usikkerhed, da man risikerer kun at se en mindre del af bestanden, ligesom man kan risikere at optælle de samme dyr flere gange.

Før man starter op med jagt på dåvildtet skal man være sikker på, at bestanden er så stor at den vil kunne tåle en kraftig beskydning de første par år, indtil dåvildtet får lært at passe på sig selv.

Statens plantager udgør en stor del af skovarealet i udsætningsområdet. Hvis der ikke bliver jagt på statens arealer de første år med jagttid på dåvildtet, vil bestanden i plantagerne kunne virke som en buffer, hvis afskydningen på de øvrige arealer bliver rigelig stor.

Den bedste måde at regulere antallet af skudte dyr vil dels være ved at tillade jagt i en begrænset periode, dels at begrænse jagten til f. eks kalve.

Dyrene vil på den måde registrere jagten og ændre opførsel til at blive mere og mere sky. Denne adfærd så man i slutningen af 1980'erne, hvor der gradvist blev jagt på kronvildt nord for Limfjorden. Kronvildtet ændrede tydeligt adfærd – var ikke så dagaktive, og blev sværere at jage.

Der er også sket udsætninger af dåvildt i Vestjylland efter samme koncept som i det nordjyske. Det ville være hensigtsmæssigt at jagttiderne i begge områder bliver ens, dels af hensyn til jægerne, og dels for at få jagttiderne godkendt i Vildtforvaltningsrådet.

Då og kalv

Jagten på dåvildtet vil uanset om jagten starter om 3 år eller 6 år skulle starte med en afgrænset jagt i f.eks. 14 dage på kalv og måske då.

Et argument for at kun at tillade jagt på kalv er, at man ved at skåne dåen forsat vil få født det samme eller et stigende antal kalve. Jagten vil medføre at dyrene bliver mere menneskesky, hvilket er ønskeligt, da en del af bestanden ikke er tilstrækkelig bange for mennesker, biler mv.

En begrænsning af jagten til kalv vil ikke være så attraktiv for jægerne, så at afskydningen vil blive tilsvarende begrænset.

Et argument for at tillade jagt på både då og kalv kan være at bestanden efterhånden er så stor, at den tåler beskydning. Et argument for at skyde dåerne er, dels at nogle af de udsatte dyr efterhånden er så gamle, at nogle af dem snart vil dø af alderdom, dels at de udsatte dådyr er mindst menneskesky. Mange jægere vil især i starten kunne tage fejl af då og kalv. I det perspektiv vil det være bedre at både då og kalv må jages.

Tidspunktet for den begrænsede jagttid kunne være de **første 14 dage af december måned**. Det vil ikke være hensigtsmæssigt at starte jagten tidligere, da brunsten først

slutter midt i november måned. Jagtlig forstyrrelse i brunsten vil have negativ indflydelse på denne.

Sker jagten derimod i januar måned kan man risikere at vejrliget med sne og frost vil gøre jagt – herunder drivjagt til en fysik belastning for dåvildtet. Risikoen for megen sne og frost i begyndelsen af december er ikke så stor.

Kalvene til bortskudte dåer vil lettere kunne undvære moderen, hvis denne skydes sent i jagtsæsonen.

På langt sigt kan man forstille sig at jagttiden på då og kalv bliver på 2 måneder. December og januar måneder vil samlet set være bedre end jagttid i november og december.

Hjort

Hjortene har det store problem at de meget gerne vil vikle geviret ind i hegn, reb, og snore fra f.eks. halmballer. Denne forkærlighed gør at nogle hjorte lider en grusom død, hvor snorene sidder fast i træer mv., og de dør af sult/tørst og udmattelse. Det er konstateret at flere hjorte i vores område har været viklet ind i snor og er blevet aflivet eller er døde af deres anstrengelser.

I udsætningsområdet har vi mistet forholdsvis mange hjorte i forhold til dåer og kalve. Der er kørt nogle stykker ned i trafikken, de er døde efter at være viklet ind i hegn og snore, og nogle jægere har desværre skudt dåhjortene, fordi de er forvekslet med kronhjorte.

Dåvildtets brunst ligger sidst i oktober/i begyndelsen af november. I brunsten taber dåhjorten en stor andel af kropsvægten, og er ofte afmagrede når de er afbrunstede. De er derfor sårbare overfor en hård vinter, og de små mængder af føde, som er til rådighed. Derfor vil en vis andel af de gamle hjorte dø i løbet af vinteren.

Jagt hjort – kort sigt

Jagttid på hjort vil ikke være tilrådelig i den første jagtperiode på 3 år.

Hvis det blev tilladt at skyde hjort - selv i en begrænset periode – vil der være utrolig stor jagtlig interesse for dette. Man vil risikere at der ville blive skudt for mange hjorte.

Ved udsætningerne har maksimalt 20 % af dyrene været hjorte. Dette sammenholdt med at hjortene har større naturlig dødelighed vil kunne medføre en forkert kønsfordeling i bestanden.

Når der på et tidspunkt vil være grundlag for jagt på dåhjortene vil der være god grund til at se på de svenske jagttider på dåvildt. I Sverige er dåvildtet fredet i brunsttiden – dvs. fra 20. oktober til 19. november. I og omkring brunsttiden er kødet fra dåhjorten af så dårlig kvalitet at det ikke kan bruges i husholdningen. Det vil derfor ikke være hensigtsmæssigt at dåhjort jages i denne periode.

Under hensyn til den store jagtlige interesse for at skyde hjort – pga. trofæet – og den større naturlige dødelighed af hjorte vil det derfor være fornuftigt at jagttiden for hjort er mindre end jagttiden for då og kalv.

En kortere jagttid for dåhjort vil også forøge sandsynligheden for bestanden vil indeholde hjorte i alle aldersklasser.

Det vil være fornuftigt, at jagttiden på hjort starter senere end jagten på då og kalv. Hvis jagttiden for disse f. eks bliver i hele december måned, bør hjortens jagttid være 15. december til 31. december.

Jagt hjort – langt sigt

Den generelle jagttid for dåhjort er i Danmark fra 1. september til 31. januar. Bliver denne jagttid indført i udsætningsområdet vil man efter de første år meget sjældent opleve store voksne hjorte.

Den generelle afskydning kan også blive skæv, fordi de fleste jægere vil fortrække at skyde en hjort frem for då og kalv. Jagtintensiteten vil være for stor. Hvis jagttiden overstiger 1 måned vil antallet af hjorte som overlever så længe, at de bliver 6-8 år og dermed gevirmæssigt fuldvoksne være begrænset.

Erfaringerne fra kronhortejagten i det nordjyske viser dette. I de første 5-10 år var der en rimelig andel af hjortene som blev så gamle at de udviklede kapitale gevirer.

Nu er jagttiden 3 måneder på kronhjort, og andelen af kapitale kronhorte i bestanden er jfr. "Jæger 1992/9 og 2010/9" nede på ca. 4-5 % i det nordjyske, hvor den i feks. 1992 var på 9%.

Tre måneders jagttid er altså for lang, hvis en rimelig andel af hjortene skal nå at blive gevirmæssigt fuldvoksne.

Nogle vil mene, at det kan være ligegyldigt om bestanden vil indeholde en rimelig andel af store hjorte. Holdningen er at en spidshjort i princippet kan bedække dåerne, og dermed sørge for bestandens videre beståen.

I forbindelse med køb af dåvildtet til udsætning i Hingelbjerg blev det anbefalet, at der blev købt en lidt ældre hjort, da dåerne ikke altid kommer i brunst, hvis hjorten kun er halvanden år gammel.

Under hensyn til dåhjortens store naturlige dødelighed vil 1 måneders jagttid være passende. Jagttiden skulle ligge i januar, hvis jagttiden for då og kalv til den tid bliver i december og januar måneder.

-----oo0oo-----

Jagten på dåvildtet vil uanset om jagten starter om 3 år eller 6 år skulle starte med en afgrænset jagt i f.eks. 14 dage på kalv og måske då. Dyrene vil på den måde registrere jagten og ændre opførsel til at blive mere og mere sky.

-----oo0oo-----

Det er ønskeligt at folkene bag udsætningerne vil blive hørt når en jagttid - uanset hvor begrænset den skal være - bliver fastsat..

Mange af udsætningerne er baseret på interesse og økonomisk støtte fra lokale jægere, jagtforeninger, naturinteresserede, lodsejere, landmænd mv..

Det vil derfor være rimeligt, at dem som har betalt og støttet udsætningerne også får indflydelse på, hvordan jagten på dåvildtet skal foregå fremover.

Når jagttiden for hele området er fastlagt vil det være hensigtsmæssigt at man i lokalområdet, måske gennem Dådylaug eller lignende, kunne blive enige om en rimelig lokal afskydning, som alle vil overholde. Sker dette vil dåvildtbestanden og den jagtlige udnyttelse af denne have en chance for at udvikle sig på optimalt vis.

Bemærkninger fra jægere og andre interesserede, efter at forslaget er sendt i høring:

1. Godt forslag, - der bør først blive indført jagt efter 6 års fredning.
2. Der er så mange dådyr, at der skal være jagt efter 3 års fredning.
3. Der skal være mulighed for at give reguleringstilladelse i de tilfælde, at dyrene gør stor skade, og afværgeforanstaltninger ikke virker. Reguleringen bør ske af reguleringsjægere udpeget af Skov&Naturstyrelsen.
4. Har nogle lodsejere problemer med for mange dådyr, så er løsningen at jage dem væk med hunde og lignende.
5. Jagttiden skal være 2 måned for at undgå at jægerne tager en uge fri og skyder så mange de kan. Med to måneder vil afskydningen være mere fordelt, og dermed mindre.
6. Når jagttiden kommer skal der skydes så mange som muligt dådyr, da de ikke hører til i Danmark, og sammen med kronvildtet gør stor skade.
7. 14 dages jagttid skal være på kalv og måske då, og jagttiden skal være de første 14 dage af december.
8. Når forvaltningsplanen skal laves skal man også tænke langsigtet, og komme med forslag til jagten, når bestanden har fundet et naturligt leje. Dåhjort tåler ikke så lang jagttid, og bør være halvdelen af jagttiden for kalv og då.
9. Bestandstørrelsen af dåvildt kan fastsættes på grundlag af hjortevildt tællingen som afholdes sidste weekend i marts måned hver år.
10. Dåvildtet skal kun jages i forbindelse med drivjagt, fordi beskydningen ikke vil blive så stor.
11. Mange jægere vil let komme til at tage fejl af då og kalv. Der vil derfor let blive nogle tilfælde, hvor en då er nedlagt ulovligt, hvis det kun er kalven som er jagtbar.
12. Det vil være godt, hvis der bliver samme jagttider i Vestjylland og Nordjylland, dels for at begrænse forvirringen blandt jægere, og dels for nemmere at få sagen på plads i Vildtforvaltningsrådet. Det vigtigste er det langsigtede mål, og jeg kan helt tilslutte mig dit oplæg med dec. – jan. for då og kalv og januar for dåhjort. Alle vil sigte efter hjortene, så de må beskyttes mest. Hvornår der skal startes på jagt er lidt vanskeligt. Men starter vi med 14 dage på kalv og måske då, kan det nu ikke ødelægge det hele. Først i dec. er Ok. Men absolut ingen hjorte i første omgang. På Samsø satte man også dåvildt ud, og da man startede jagten havde man en regel om at ingen jæger måtte skyde mere end et dådyr pr år. Det er måske en brugbar ide´.
13. 400 dyr er for lidt måske 500.
God ide med jagt på då og kalv 1 - 15 dec.
Er meget i tvivl om der skal gå 6 år inden der må skydes dåvildt.
14. Min mening er at vi skal starte med jagt på kalv i 14 dage. Bestanden skal være rigtigt stor før hjort og då bliver givet fri.
15. Hvis der ikke bliver jagt i statsplantagerne i de første år, vil de dyr som holder til i plantagerne være en buffer, hvis der bliver skudt forholdsvis mange dyr på de øvrige arealer.